

Tárgytematika / Course Description Írás- és könyvtörténet 2

MKNB_DSTM125

Tárgyfelelős neve /

Teacher's name: Kiss István

Félév / Semester: 2024/25/1

Beszámolási forma /

Assesment: Vizsga

Tárgy heti óraszám /

Teaching hours(week): 2/0/0

Tárgy féléves óraszám /

Teaching hours(sem.): 0/0/0

OKTATÁS CÉLJA / AIM OF THE COURSE

A hallgatók ismereteket szereznek az ősnyomtatványok utáni könyvek által közreadott információk, művészi tartalmak, betűtípusok bővüléséről, a könyvkötő alapanyagok, az előállítási technológia fejlődéséről, neves tipográfusokról, könyves műhelyekről, a könyvkiadás léptékváltásairól, a tipográfiai elrendezés és a könyv tárgyi jellemzőit befolyásoló funkcióról, ízlésről és divatról, a szöveges közlés mai formáinak megjelenéséig.

TANTÁRGY TARTALMA / DESCRIPTION

01 hét: Ismétlés az Írás- és könyvtörténet 1. kurzuson megismeret főbb témakörök,

fogalmak mentén, médiatörténeti időtengely csoportmunkában történő felállítása

02 hét: ősnyomtatványok (1450-1500): Gutenberg, 42 soros Biblia, mintakönyvek, Nürnbergi

krónika, Erasmus tevékenysége, német, angol, velencei 16. sz. eleji ősnyomtatványok

03 hét: A könyv demokratizálódásának útja. 16-17. század:

- a reformáció hatása, Bibliafordítások, hazai Bibliafordítások

-a gyarmatosítás korai könyvpéldái: közép-amerika - spanyol: Mendoza-kódex, Purchas

útkönyve, Linschoten, Itenario (holland)

- humaista tudományos kiadványok: Vesalius: De humani corporis fabrica

(anatómiakönyv), Cheselden: Osteographia (csontok anatóniája), Tycho Brahe:

Astronomie (csillagászat), Newton: Principia (A természetfilozófia matematikai

alapelvei)

- kora modernség polgári kultúrájának könyves példái: Markham: Cavelarice - Mindent

amit a lovakról tudni érdemes, Margaretha Helm - Ügyes és szorgos gyakorlatok tűvel,

Kellom Tomlinson - A tánc művészete

Referátum: Erasmus: A balgaságok dicsérete (1511) + Példa a cenzúra korai

megjelenésére

04 hét: Felvilágosodás és könyvkiadás kapcsolata (18. század)

- irodalmi illusztrációk (Molière-összes, regényirodalom fejlődése, Laurence Sterne -

Tristram Shandy úr élete és gondolatai experimentális regénykísérlete)

- lexikon- és szótárprojektek (Samuel Johnson: Dictionary of the English Language,

Comenius, Orbis sensualium pictus, Francia enciklopédia)

- neveléstudomány és könyv kapcsolata, 18. sz-i gyermekkiadványok (John Newbery kötetei,

Isaiah - Képfűrtés Biblia gyermekeknek)

- természettudományok és könyv (Carl Linné - A növények nászáról, William Playfair

diagrammjai)

- populáris kiadványok (Newgate Calendar, kép-szó rejtvények, pornográf kiadványok)
- korai fekete nyomdászok/ szerzők által kiadott kötetek (USA, Banneker Almanack, Phillis

Wheatley - Poems on Various Subject)

- fametszet megújítása (Jean-Michel Papillon, Thomas Bewick - British Birds)
- Angolkert fogalma és az idevágó könyvkülönlegesség (Humphry Repton - Vörös Könyvek)
- Vakok és gyengénlátók számára készült kiadványok (Valentin Haüy - Értekezés a vakok neveléséről, Louis Braille, Thomas Lucas féle gyorsírási ábécé)

Referátum: Elizabeth Blackwell: Érdekes küvészkönyv - botanikai illusztrációk

05 hét: kurzushét

06 hét: Az ipari forradalom és a könyvkiadás exponenciális növekedése. Könyvnyomtatás az 19. században:

- új technikák a 19. századi könyvkiadásban (sziderográfia, galvanoplasztika, tömöntés, korai fotókémiai eljárások, kontaktnyomatok)
- társadalmi következmények (információ robbanás, közkönyvtárak, olvasni tanuló munkásosztály)
- Gyarmati kiadványok (missziók)
- Viktoriánus lektúrkiadások, olcsó könyvek
- Viktoriánus ifjúsági könyvek
- Pop-up, térbeli, hajtogatott könyvek 19. század végén

- Turisztikai kiadványok, útikönyvek

Referátum: A francia Enciklopédia (1761-88)

07 hét: A 20. századi könyvkiadás és könyvművészet. Könyvtár mint metafora

- Híres könyvtárak és könyvtárosok

- Alexandriai könyvtár művelődéstörténeti hatása

- Jorge Luis Borges - Bábeli könyvtár, Az elágazó ösvények kertje - hipertextualitás

előképe

Referátum: Első fotókkal illusztrált könyvek - Atkins: Fotográfiák a brit algákról - a fotó

mint szemléltető eszköz

08 hét: A 20. századi könyvkiadás és könyvművészet. Avantgárd könyv 1.

Referátum: A sorozatkiadás fejlődése - Dickens: Pickwick Klub

09 hét: A 20. századi könyvkiadás és könyvművészet. Avantgárd könyv 2.

Referátum: Szürrealista könyv - Max Ernst: Une Samaine de Bonté

10 hét: Politika és könyv kapcsolata

Referátum: Szamizdat kiadvány - Bulgakov: Mester és Margarita

11 hét: Populáris kultúra és könyv

Referátum: Politikai propaganda és könyv - Anna Frank naplója

12 hét: Első elektronikus könyvek. E-book körkép

Referátum: A modern technológia és a manga: Koyama-Richard: A manga ezer éve

13 hét: Könyv mint autonóm művészeti médium: könyvtárgy

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE / ASSESSMENT'S METHOD

A tantárgy típusa, kredit értéke:

előadás, 2 kredit

A tantárgyhoz rendelt kontaktórák száma

2 óra/hét

Értékelés szempontjai

- órai aktív közre működés

- referátum

- évközi kiadott feladatok hiánytalan elkészítése szorgalmi időszak végéig (kurzushoz kapcsolódó Google Drive mappába feltöltve)

- írásbeli vizsga (esszé irányított kérdés, témakör mentén)

A félévi jegy összetétele

A referátum és vizsga átlaga határozza meg, amelyben a vizsga $\frac{2}{3}$ arányban súlyozottan számít, míg a referátum $\frac{1}{3}$ arányban.

KÖTELEZŐ IRODALOM / OBLIGATORY MATERIAL

Roderick Cave, Sara Ayad: A könyv története. A barlangfestményektől az e-könyvig,

Kossuth, Budapest, 2016

Tevan Andor, A könyv évezredes útja, Gondolat, Budapest, 1984 (1956)

Haiman György, A könyv műhelyében, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1979

Simon Loxley: Titkok és történetek a betűk mögötti világból, Akadémiai Kiadó, Budapest,

2007

Georges Jean: Az írás, az emberiség emlékezete, Park Kiadó, Budapest, 1992

AJÁNLOTT IRODALOM / RECOMMENDED MATERIAL

Robin Dodd: From Gutenberg to Opentype – An Illustrated History of Type from the Earliest

Letterforms to the Latest Digital Fonts, Hartley & Marks Publishers, Dublin, Ireland, 2006